

**V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ОНЛАЙН
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ АГРАРНОЇ НАУКИ В
УМОВАХ ВІЙНИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

Присвячена 125-річчю кафедри рослинництва НУБІП України

**V INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL ONLINE
CONFERENCE**

**TRENDS AND CHALLENGES OF MODERN AGRICULTURAL
SCIENCE: THEORY AND PRACTICE**

м. Київ, 2023

УДК 001:63(4/9)

Рекомендовано до друку збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної онлайн конференції: «Тенденції та виклики аграрної науки в умовах війни» Присвяченої 125-річчю кафедри рослинництва НУБіП України вченою радою агробіологічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України від 16 листопада 2023 року протокол № 11.

Тенденції та виклики сучасної аграрної науки в умовах війни: теорія і практика. Присвячена 125-річчю кафедри рослинництва НУБіП України матеріали V міжнародної науково-практичної онлайн конференції (м. Київ, 25-27 жовтня 2023 р.)/НУБіП України, 2023. 339 с.

ISBN 978-617-8351-50-2

У збірнику опубліковано матеріали доповідей учасників V міжнародної наукової інтернет-конференції «Тенденції та виклики сучасної аграрної науки в умовах війни: теорія і практика», яка присвячена 125-річчю кафедри рослинництва НУБіП України. Висвітлено теоретичні і практичні питання сучасної аграрної науки, напрями їх вирішення та впровадження у виробництво.

Титульна сторінка: "Соняхи". Художник: Радо Явора.

© НУБіП України, 2023.

УДК 633:635, 349.6.631

ВИВЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ЦІННОСТІ СОРТІВ ПІСЛЯ ЇХ РЕЄСТРАЦІЇ

Ткачик С.О., к. с.-г. н.

Захарчук О.В., д. с.-г. н., член-кореспондент НААН,

Бобонич Є.Ф., к. ю. н.

Красюк Т.В., н. с.

Український інститут експертизи сортів рослин

E-mail: s-s-tk@ukr.net

Територія України характеризується значними ґрунтово-кліматичними відмінностями і розміщується у трьох природних зонах – Полісся, Лісостеп, Степ, куди входять також зона Карпат. Різноманіття агрокліматичних ресурсів нашої країни має істотний вплив на технологію вирощування різних культур, напрям використання отриманої продукції та обсяги їх виробництва. До вирощування різних ботанічних таксонів в окремих регіонах слід підходити диференційовано.

Отримання достовірних експериментальних даних випробувань сортів можливе лише за дотримання всіх вимог методики дослідної справи та забезпечення однакових умов вирощування. Основні вимоги методики польового дослідження зводяться до правильного розмішування у полі сівозмін, сортів у досліді, дотримання розмірів і посадковим матеріалом, своєчасних і якісних спостережень, обліку та робіт з догляду за посівами в умовах максимально наближених до виробничих.

В зв'язку з прийняттям Закону України від 16.11.2022 р. №2763-ІХ «Про охорону прав на сорти рослин» (далі – Закон) реєстрація та комерційний обіг на ринку України сортів, які зареєстровані в країнах ЄС та США, здійснюється без проведення офіційних випробувань в ґрунтово-кліматичних зонах України. Такий підхід позбавляє фермерів достовірної інформації про господарські характеристики сортів та їх економічну ефективність в конкретній зоні, зокрема в тих зонах, які займають в різних географічних широтах великі площі.

Країни члени Європейського Союзу користуються Загальним каталогом сортів ЄС, в якому на даний час знаходиться близько 24 тис сортів та гібридів сільськогосподарських культур (не враховуючи овочеві та декоративні), з них – 5093 сортів та гібридів кукурудзи, 1602 – соняшнику, 2419 – пшениці, 1318 – ріпаку, і кожна країна ЄС має право поширювати їх на своїй території, що і робить фактично, провівши післяреєстраційні випробування.

В Україні до Державного реєстру занесено близько 14 тис сортів та гібридів. Впродовж 2023 року значна частина сортів за вимогою заявника виключається із випробувань або взагалі навіть не включається до програми випробувань в Україні, а реєструється на основі результатів, які сорт показав в умовах ЄС та США. Але навіть ці результати є недоступні до пересічного споживача, оскільки вони не публікуються у відкритому доступі в Україні. В офіційному виданні Компетентного органу зазначається лише рекомендована зона вирощування сорту, яку визначає заявник самостійно і відповідно пункту 6 статті 16 Закону «несе відповідальність за достовірність наведеної у матеріалах заявки інформації».

З огляду на вищевикладене, виникає проблема - відсутність реальних експериментальних даних з пунктів досліджень щодо господарської цінності сортів для стратегічних для держави сільськогосподарських культур. Державний експертний заклад Український інститут експертизи сортів рослин ще донедавна проводив у обов'язковому порядку визначення господарських показників кукурудзи на 11 дослідних пунктах, озимої пшениці – 17, ячменю ярого – 15, ріпаку озимого – 12). Пункти досліджень державного експертного органу цілком доречно було б використати як полігони для післяреєстраційного дослідження сортів, так як мало ймовірно, що власники сортів мають аналогічну розгалужену систему польових випробувань.

Так, наприклад, на території Нідерландів, яка за розмірами не перевищує обсяги Київської області визначення урожайності, стійкості до біотичних та абіотичних факторів довкілля, якості сортів проводиться у шести дослідних пунктах трьох зон на двох фонах (з контролем хвороб та без контролю хвороб). За результатами цих досліджень формується перелік рекомендованих сортів, який містить лише обмежений вибір сортів із загальної кількості сортів Загального європейського каталогу. Показники стійкості до грибкових захворювань визначаються за ступенем зараження місцевості, де хвороба, про яку йдеться, регулярно виникає. Таким чином вирощування різних за стійкістю сортів в таких умовах показує затрати фермера для вирощення одиниці урожаю. Через появу нових рас у визначених регіонах певні сорти можуть постраждати серйозніше, ніж це можна спрогнозувати за дослідженнями проведеними в країнах ЄС або США.

Україні довелося десятиріччями досягати того, щоб наше насіння визнали еквівалентним на європейському ринку. Проте непродумане і неврегульоване поширення сортів без досліджень та експертизи може остаточно зруйнувати високо оцінені міжнародними експертами надбання, негативно вплине на вітчизняну селекцію.